

Lærerveiledning

AVISHEFTET MITT

AVIS – ET MASSEMEDIUM

Pressens rolle | Mediekunnskap | Journalistikk | Aktuelle tema | Oppgaver

BOKMÅL

MEDIEBEDRIFTENE

AVIS I
SKOLEN

- Innhold**
1. [Om heftet og arbeidet med det.](#)
  2. [Veiledning side for side.](#)
  3. [Aktuelle mål i Kunnskapsløftet.](#)

Kjære lærer

Heftet skal bidra til kunnskap om journalistikk og nyhetsmedier..

..og inspirere til aktiv bruk av nyhetsmediene på papir og digitalt

Vi kan kategorisere innholdet slik:

- **Bli kjent i avisen**
- **Journalistikk**
- **Pressens funksjoner**

En får ikke tid til alt i løpet av en "avisuke". Vi anbefaler at du som lærer leser gjennom heftet på forhånd for å få oversikt over emner og oppgaver. Da kan du prioritere og tilpasse til aktuell tidsressurs og læreplan.

Vi legger opp til at elevene skal arbeide aktivt med stoffet gjennom lesestoff + oppgaver. Oppgavetyper i heftet er i liten grad kontrollspørsmål til teksten, men vurderinger og aktiviteter i tilknytning til det aktuelle emnet. Under "side for side" i denne veiledningen finner du også flere forslag til oppgaver og aktiviteter.

Frilesing og/eller styrt undervisning

Hver avisdag bør starte med en *fri leseøkt*. Dette er den måten aviser leses på i dagliglivet, og kan stimulere til leseinteresse og lese glede. De fleste elevene vil finne noe av interesse og ev. noe å snakke om. Lærer bør definere omfanget av leksjonene og styre førlesingssamtaler og oppsummeringer.

Samtale

Stoffet egner seg godt for diskusjon og samtaler. Vi anbefaler å bruke *samtalen* som metode for å utvikle kunnskap og forståelse. Alle oppgavene i heftet kan gjøres i små grupper.

Lykke til med arbeidet!

2. Veiledning side for side.

Side i veiledningen	TEMA	Side i elevheftet
4	<u>Bli kjent i avisen</u>	3
6	<u>Journalistikk</u>	4
7	<u>- Journalistikk handler om virkeligheten</u>	4
7	<u>- Journalistisk arbeidsprosess</u>	5
7	<u>- Hvor kommer nyhetene fra?</u>	6
7	<u>- Vinkling</u>	7
8	<u>- Bilder og illustrasjoner</u>	8
9	<u>Pressens funksjoner</u>	10
10	<u>Kritisk vurdering av en tekst</u>	11
11	<u>Medier vil skape debatt</u>	12
12	<u>Avisjangerer og skrivemodeller</u>	14 - 16
13	<u>Annonser / Reklame</u>	17
14	<u>Prøv deg som journalist</u>	19

Avis i Skolen er skoletjenesten i medlemsbedrifter tilknyttet Mediebedriftenes Landsforening. Avis i Skolen ønsker en aktuell skole gjennom bruk av nyhetsmedier som ressurs i undervisningen. Vi formidler mediekunnskap for å utvikle unge til å bli bevisste og kritiske mediebrukere. Avis i Skolen vil stimulere leseferdighet, interesse for samfunnsspørsmål og til medvirkning i demokratiske prosesser.

Mediebedriftenes Landsforening (MBL): Prosjektleder Veslemøy Rysstad: vr@mediebedriftene.no www.avisiskolen.no

Lokale skolekonsulenter:

Oslo/Akershus
Sigurd Ø. Sæthre
Tlf: 95 77 13 22
ss@mediebedriftene.no
<http://www.aisosloakershus.net>

Hordaland
Johannes Bøyum
Tlf: 55 21 45 55 / 90 50 11 50
johannes.boyum@bt.no
www.ais-vest.net

Vestfold/Telemark/Buskerud
Kjell Bakken
Tlf: 91 71 78 88
kjell-b@sandefjordnett.no
<http://www.ais-vetebu.net/>

Trøndelag
Steinar Husbyn
Tlf: 90 75 21 99
shu@levanger.kommune.no

Bidragstere til «Avisheftet mitt»:

Kjell Bakken, Sven Fjeldal, Sigurd Sæthre, Eva Bratvold, Johannes Bøyum.
Lærerveiledningen: Johannes Bøyum

Ansvarlig utgiver: MBL 2015

Design: Melkeveien Designkontor
Produksjon: 07 Media AS
ISBN 978-82-781-250-6

Side 3

<i>Mål</i>	Bevisstgjøre elevene på - hva avisene inneholder, - hvordan avisene ordner stoffet, - hvordan avisene publiserer stoffet (plattformer), - hvilke typer aviser vi har i Norge.
<i>Undervisning</i>	<u>1. Samtale:</u> Undersøke status mht. avislesing og hvilke aviser de kjenner. La elevene komme med sine erfaringer. Lese teksten på side 3 + kort samtale. <u>2. Arbeid med oppgavene</u> vil gi elevene god læring i forhold til målene. Elevene trenger tilgang på lokal-, region- og riksaviser, - papirutgaver og /eller nettaviser, og nok tid til arbeidet. <u>3. Oppsummering</u> / presentasjon / samtale i plenum. Skattejakt (tema selvsagt avhengig av hvilken type avis eleven har tilgang til): Finn så mange nyheter som mulig - fra egen kommune - fra nabokommunen - fra andre deler av Norge - fra ulike verdensdeler - der barn og unge er omtalt - om helse - ... Finn - den dyreste bilen til salgs - den billigste pizzaen - det beste tilbudet under 100 kroner

Flere tips til oppgaver for å bli kjent i avisen / lesetrening.

For å gjøre elevene godt kjent i papiravisen er dette en konkret oppgave som også kan være utgangspunkt for samtale om stoffet:

Bla i din avis og finn:

Type stoff	Sider
Sport	
Kinoannonser	
Leserbrev	
Kommentarer	
Nyheter	
Leder	
Fødselsdager	
Tegneserier	
Radio- og tv-program	
Rubrikkannonser	

Denne oppgaven konkretiserer at mediene utgir stoffet på ulike plattformer:

Hvordan gir mediene ut *nyhetsstoffet* sitt?

Undersøk også aviser i ditt område.

Eksempel på registreringskjema:

Medium	Papir	Netta vis	e-avis	Radio	Podcast	Tv	Video	Sosiale medier
TV2								
NRK								
VG								
Avis								
Avis								
Avis								

<i>Mål</i>	Gi elevene kunnskap om journalistikk, journalistiske arbeidsmåter og nyhetssjangrer.
<i>Momenter til undervisningen</i>	Journalistikken har en viktig rolle i vårt demokrati. Vi ønsker en uavhengig og mangfoldig presse. Den skal gi oss bakgrunn og kunnskap slik at vi er orientert om vesentlige hendelser og forhold, og gi oss grunnlag for meningsdannelse, engasjement og reaksjon. Det er viktig samfunnskunnskap å sette seg inn i pressens rolle og journalistikkens arbeidsregler. Da kan en vurdere medieinnholdet på en bevisst og kritisk måte. Journalistikk finner vi i de redigerte mediene. Dvs. medier som arbeider etter reglene i Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten. Dette gir rammer for kvalitetssikring og vi har kvalitative forventninger til de ulike sjangrene. Sosiale medier er ikke underlagt Redaktørplakaten eller Vær varsom-plakat. Alle som publiserer er sin egen redaktør under frie rammer. Loven gjelder for alle. Innholdet i både sosiale medier og de redigerte mediene kan rammes av norsk lov.
Undervisningen	Generelt: Skaff deg oversikt over stoffet og bestem omfanget av leksjonen. Se også under mht. tips til ekstra oppgaver og spørsmål til leseteksten. 1. Led <u>førlesing-samtale</u> med elevene. Trekk ut de viktigste momentene i kapitlet/kapitlene. Illustrer med eksempler (egne erfaringer, nettartikler eller annet). Jakt på elevenes førkunnskaper i dialogen. Velg om elevene skal arbeide individuelt eller i gruppe. Det er en fordel om elevene arbeider i små grupper slik at de kan diskutere, føre en god dialog og forberede en oppsummering/presentasjon. 2. <u>Les tekst</u> 3. <u>Gjør oppgavene</u> i heftet. 4. <u>Oppsummering ev. presentasjoner</u> i plenum. Under har vi flere kommentarer / tips til lesestoffet om journalistikk.

Side 4

JOURNALISTIKK HANDLER OM VIRKELIGHETEN

Samtalestoff som innleder til arbeidet videre i heftet.

Oppgaven kan være vel verd å bruke litt tid på fordi den handler om kjernen i journalistikken: Fakta skal være rett, vinklingen vil variere.

Side 4 og 5

JOURNALISTISK ARBEIDSPROCESS

Tilleggsoppgave:

1. Velg en nyhetsartikkel og finn svarene på spørsmålene som de «gode hjelperne» stiller! (Får du svar på alt, eller er informasjonen mangelfull?)

2. Ta for deg noen nyhetsartikler og finn hvilke nyhetskriterier som kjennetegner sakene.

Spørsmål til teksten

- Hvilke «gode hjelpere» er det journalistene har?
- Hvilke faser i arbeidet må journalisten gjennom før han/hun er ferdig til å publisere artikkelen sin?
- Hva står bokstavene i VISAK for?

Side 6

HVOR KOMMER NYHETENE FRA?

Spørsmål til teksten

- Hva er en kilde i journalistikken?
- Hvilke forskjellige kilder har vi?
- Nevn noen «portvakter» en nyhet må passere før den når leseren.
- Hvor får journalistene nyhetene fra?
- Hvorfor bør journalisten ha mer enn en kilde til en nyhet?
- Når er det spesielt viktig å sjekke kilden nøye?

Se oppgaven: **SJEKK JOURNALISTIKKEN**. Denne anbefales å gjøres flere ganger med nye artikler. Se [vedlegg 2 bokmål](#) og [vedlegg 2 nynorsk](#).

Side 7

VINKLING

Spørsmål til teksten

- Hva vil det si å vinkle en overskrift eller en artikkel?
- På hvilke måter kan avisen vinkle en sak?
- På hvilke måter kan vi vinkle en overskrift?
- Hva er forskjellen på avis-design og avis-layout?
- Hvilke tre hovedgrupper fonter (skrifttyper) har vi?

Side 8 - 9

BILDER OG ILLUSTRASJONER

<i>Mål</i>	Gi elevene kunnskap om ulike typer illustrasjoner, og at bilder, videoer og illustrasjoner i avisene er en viktig del av journalistikken.
<i>Undervisningen</i>	Lesestoffet gir kunnskap som kommer til nytte i arbeidet med oppgavene på side 9. Stoffet egner seg godt til plenumsundervisning, men kan også leses individuelt. Opgavene på side 9 oppfordrer elevene til analyse, diskusjon, vurderinger og til å gjøre seg opp egne meninger.
<i>Spørsmål til lesestoffet</i>	Hva menes med en "sammensatt tekst"? Hva er forskjellen på et dokumentarisk bilde og et illustrasjonsbilde? Hvem tar avisbildene? (Hvor får avisene bildene fra?) Hva er et bildebyrå? ----- <i>Gruppeoppgave om avistegning (karikatur).</i> Gå på jakt etter aktuelle avistegninger (karikaturer). Velg én dere synes er god/morsom/stygg/interessant ... Forbered en kort presentasjon i klassen ut fra: 1. Hvor er tegningen publisert? 2. Hva aktualiserer tegningen? 3. Hva oppfatter dere at den handler om? 4. Hva mener dere om tegningen?

<i>Mål</i>	Pressens hovedrolle er å informere, kritisere og å være arena for debatt og meninger. I tillegg er avisene en markeds plass der det annonseres for varer, tjenester og arrangementer.
<i>Undervisningen</i>	Fokus på «fri presse» Redaksjonen velger selv hva de vil presentere. Prøv å engasjere elevene i en debatt. <i>Hvem</i> kan ha interesse av å påvirke det redaksjonelle innholdet, eller få sitt budskap inn i nyhetsstoffet, og <i>hvorfor</i>? - Annonserer? - Politikere? - Næringslivsaktører? - Interesseorganisasjoner? - Medieeierne? - Andre? <i>Utfordring til elevene</i> Dersom du er redaktør og innehaveren av en stor sportsbutikk foreslår denne avtalen: Jeg vil annonserer for en million kroner i din avis neste år mot at du skriver en positiv artikkel om min butikk i desember og en i juni. (Denne millionen kan lønne en journalist ++!). Hvordan vil du som redaktør svare? Fasitsvaret er naturligvis at dette kan en redaktør aldri gå inn på. (Vær varsom-plakaten kap. 2. <i>Integritet og troverdighet</i>)
<i>Tips til oppgave</i>	Pressens funksjon er å - informere, - kritisere (være vaktbikkje,) - bringe debatt, - underholde, - være markeds plass. Kan du/dere finne eksempler på dette i dagens avis?

Side 11

KRITISK VURDERING AV EN TEKST

<i>Mål</i>	Forståelse for at kritisk lesing og kunnskap om sjanger hører sammen. Det vil si å være bevisst på hvilken rolle skribenten er i og hvilken hensikt han har med teksten.
<i>Undervisningen</i>	Presenter gjerne sjangerskjemaet på side 16 allerede nå. Det egner seg godt til å eksemplifisere ut fra. Alternativt oppslag finner du i i veiledningen; « Rollen skribenten er i og hensikten med teksten bestemmer sjanger » Vedlegg 1 BOKMÅL og vedlegg 1 NYNORSK
<i>Tips til oppgave</i>	Sjekk journalistikken! Oppgavearket kan brukes mange ganger til nye artikler. Den gir eleven god trening i analyse og kritisk vurdering av journalistikk, og godt grunnlag for å mene / diskutere. Kopigrunnlag vedlegg 2 bokmål og vedlegg 2 nynorsk .

Side 12 - 13

MEDIER VIL SKAPE DEBATT

<i>Mål</i>	Gjøre eleven bevisst på at - for å ha gode argumenter i en debatt så trenger en kunnskap, - debatt utvikler nye tanker, - debatt er viktig for demokratiet.
<i>Undervisningen</i>	Sett elevene i aktivt arbeid så snart som mulig med spørsmålene på side 12: Beskrive / granske /vurdere / handle. Vurder om du vil velge én artikkel som alle elevene/gruppene skal arbeide med. Det kan være greit mht. oppsummering og plenumsdiskusjon. - Eller om elevene skal velge artikkel fritt.

<i>Mål</i>	Å gi eleven kunnskap om ulike avissjangerer og - at det er sammenheng mellom målet med en tekst og hvilken sjanger den presenteres i - At sjangeren har betydning for hvordan vi tolker teksten. At avisartikkelen bygges opp av ulike elementer for å gi leseren ulike innganger til teksten og gjøre den lettere å lese.
<i>Undervisningen</i>	Sjangerlære må konkretiseres gjennom eksempler. Et viktig skille mht. redaksjonelt stoff går mellom meningssjangerer (leder, kommentar, leserbrev) og nyhetssjangerer (nyhetsartikkel, notis, reportasje). Forståelse av dette er viktig for tolking av teksten, men også viktig når han selv skal skrive / velge sjanger.
<i>Å trene på redaksjonelle sjangerer</i>	Det hender at lærere gir elevene i oppgave å lage en nyhetsartikkel der elevene får dikte en nyhetssak, og fokus (og evaluering) blir lagt på form/presentasjon. Dvs. Tittel, ingress, bilde, bildetekst, mellomtitler, spalter, osv. Kjernen i sjangerlære er ikke form, men innhold. Derfor er det et viktig poeng at elevene lager reelle tekster når de skal øve på redaksjonelle sjangerer. Når de må lage reelle journalistiske tekster må de også arbeide journalistisk. Forståelse for arbeidsprosessen er vesentlig også for å forstå sjangeren.

Side 17 og 18

	<i>Mål</i> Gi eleven kunnskap om - hvorfor avisene inneholder reklame - ulike typer annonser / reklame - utforming av en salgsreklame - regler for hva reklame kan inneholde
<i>Undervisningen</i>	Presenter AIDA med eksempel: Finn en reklameannonse som du mener kan illustrere modellen AIDA. Presenter denne på tavle / lerret med projektor. La elevene få slippe til med sine meninger og analyser. Elevene kan videre jobbe med lesestoffet og oppgavene i grupper. Felles oppsummering og gjennomgang av arbeidet.
<i>Tips til utvidelse av oppgave 2 side 18.</i>	UKENS VERSTE OG BESTE REKLAMEANNONSE Del elevene inn i par. Gi elevene i oppgave å jakte på reklameannonser i en uke. De skal finne en de mener er fæl/dårlig/.. og en de mener er fin / god ... Kriterier: AIDA + elevenes personlige vurdering. Fredag presenteres annonsene og elevenes analyser. Avstemning i klassen om verste og beste annonse. Helst bør annonsene klippes- / trykkes ut slik at de kan henges opp ved siden av hverandre på veggene til vurdering.
<i>Innholdsmarkedsføring / content marketing</i>	Dette er reklametekster presentert i form /utseende til journalistiske sjangrer som for eksempel nyhetsartikkel og reportasje. For at leserne skal forstå at det er reklame, skal artiklene merkes tydelig slik at de skiller seg fra det ordinære redaksjonelle stoffet. Se Vær varsom-plakaten § 2.8. Oppgave: Hvordan skiller avisene ut innholdsmarkedsføring fra det redaksjonelle stoffet? Studer et par aviser. Er det et tydelig skille eller burde skillet vært tydeligere?

PRØV DEG SOM JOURNALIST

Mål Gi eleven erfaring og ferdigheter i å skape et journalistisk produkt. Det gir kunnskap om journalistiske sjangrer og bedre evne til kritisk vurdering av journalistikk.

Undervisningen Elevene har nå hatt mye undervisning om journalistikk og medier, og er blitt presentert for journalistisk arbeidsprosess på side 4 og 5. De kan derfor gjerne gå rett på oppgaven med å lage en artikkel.

Journalistisk arbeidsprosess

Arbeidsprosessen kan gjerne tas opp igjen ved hjelp av vedlagt modell: **Vedlegg 4 Journalistisk arbeidsprosess.**

Idé – Research – sortering/organisering – skriving – revidering - presentasjon.

Modell for plan og problemløsning:

Arbeidsmodellen ligner den elevene er vant til fra skolearbeidet.

Det er en investeringsmodell. Dvs. at jo mer du investerer i tidligere faser, jo lettere blir det å arbeide i de seinere fasene. F.eks. dersom du er i *skrivefasen* og står bom fast, vil problemet ligge i tidligere faser. Kanskje er *organiseringen* av stoffet for dårlig, eller det er gjort for lite *research*, eller du har en for uklar *idé* om hva du vil fortelle. Da må du «gå tilbake» og arbeide videre der.

Slik blir modellen en hjelp for strategisk problemløsning i arbeidsprosessen der en beveger seg frem og tilbake i fasene, mer enn en linjær arbeidsbeskrivelse.

Aktuelle mål i Kunnskapsløftet

Arbeidet med stoffet støtter mål i mange fag og emner. Her trekker vi frem norsk og samfunnsfag:

NORSK etter 10. trinn:

Grunnleggende ferdigheter:

Å kunne lese i norsk... Gjennom lesing får elevene del i tekstkulturen, og kan utvikle evnen til å tolke og forstå ulike tekster. Dermed får de erfaringer som gir mulighet for læring og opplevelse og for å forstå seg selv og kunne være deltaker i samfunnet.

Å kunne regne i norsk... Ved lesing av sammensatte tekster og sakprosa blir arbeidet med grafiske framstillinger, tabeller og statistikk viktig for forståelse.

Å kunne bruke digitale verktøy i norsk er nødvendig for å mestre nye tekstformer og uttrykk. Dette åpner for nye læringsarenaer og gir nye muligheter i lese- og skriveopplæringen, i produksjon, komponering og redigering av tekster. I denne sammenheng er det viktig å utvikle evne til kritisk vurdering og bruk av kilder. Bruk av digitale verktøy kan støtte og utvikle elevenes kommunikasjonsferdigheter og presentasjoner.

Kompetansemål:

Muntlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- delta i utforskende samtaler om litteratur, teater og film

Skriftlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- bruke tekster hentet fra bibliotek, Internett og massemedier på en kritisk måte, drøfte tekstene og referere til benyttede kilder

Sammensatte tekster

- tolke og vurdere ulike former for sammensatte tekster
- bruke ulike medier, kilder og estetiske uttrykk i egne norskfaglige og tverrfaglige tekster
- vurdere estetiske virkemidler i sammensatte tekster hentet fra informasjons- og underholdningsmedier, reklame og kunst og reflektere over hvordan vi påvirkes av lyd, språk og bilder
- gjøre rede for grunnleggende prinsipper for personvern og opphavsrett knyttet til publisering og bruk av andres tekster

SAMFUNNSFAG etter 10. trinn:

Grunnleggjande ferdigheiter

Å kunne uttrykkje seg munnleg og skriftleg i samfunnsfag.... Skriftleg og munnleg uttrykksevne vil seie å kunne reflektere over meiningsinnhaldet i tekstar, bilete, film og gjenstandar, og å kunne samanlikne, argumentere og drøfte verdiar i informasjon og kjelder, i hypotesar og i modellar.

Å kunne lese i samfunnsfag.... Å kunne lese vil samtidig seie å behandle og bruke variert informasjon frå bilete, film, teikningar, grafar, tabellar, globus og kart. For å forstå og delta aktivt i samfunnet ein lever i, er det òg nødvendig å kunne lese og samle informasjon frå oppslagsverk, aviser og Internett og vurdere dette kritisk.

Å kunne bruke digitale verktøy i samfunnsfag inneber å gjere berekningar, søkje etter informasjon, utforske nettstader, utøve kjeldekritikk og nettvett og velje ut relevant informasjon om faglege tema. Digitale ferdigheiter vil òg seie å vere orientert om personvern og opphavsrett, og kunne bruke og følgje reglar og normer som gjeld for internettbasert kommunikasjon. Å bruke digitale kommunikasjons- og samarbeidsreiskapar inneber å utarbeide, presentere og publisere eigne og felles multimediale produkt, kommunisere og samarbeide med elevar frå andre skular og land.

Kompetansemål:

Historie

Mål for opplæringa er at eleven skal kunne

- drøfte menneskeverd, rasisme og diskriminering i eit historisk og notidig perspektiv med elevar frå andre skular ved å bruke digitale kommunikasjonsverktøy

Samfunnskunnskap

Mål for opplæringa er at eleven skal kunne

- gje døme på og drøfte demokrati som styreform, gjere greie for politisk innverknad og maktfordeling i Noreg og bruke digitale kanalar for utøving av demokrati

Rollen skribenten er i og **hensikten** med teksten bestemmer sjanger

En kritisk leser må tolke og sette krav til teksten ut fra kunnskap om dette.

ROLLE	SJANGER
Journalist	Nyhetsartikkel Reportasje Notis
Kommentator	Kommentar Leder
Kritiker	Anmeldelse
Engasjert privatperson	Leserbrev Kommentarfelt
Selger	Annonse Content Marketing
Blogger	Blogg

Rolla skribenten er i og **føremålet** med teksten avgjer sjanger

Ein kritisk lesar må tolke og setje krav til teksten ut frå kunnskap om dette.

ROLLE	SJANGER
Journalist	Nyheitsartikkel Reportasje Notis
Kommentator	Kommentar Leiar
Kritikar	Melding
Engasjert privatperson	Lesarbrev Kommentarfelt
Seljar	Annonse Content Marketing
Bloggar	Blogg

Sjekk journalistikken!

Vedlegg 2 Bokmål

Tittel: _____

Journalist (er): _____

Les artikkelen. Skriv kort hva den handler om: _____

Hvor har journalisten fått opplysninger i fra? Hvem har han/hun snakket med?	Hvilke andre kilder kunne /burde journalisten benyttet? Kunne han/hun intervjuet andre?						
Har journalisten vært til stede der det skjer? JA _____ nei _____ Begrunn svaret:	Gir bildet god informasjon om saken? JA _____ nei _____ Hva annet kunne/burde det vært bilde av?						
Gir artikkelen de svarene du forventer? Ja _____ nei _____ Hva mer kunne det vært nyttig/interessant/morsomt å vite om?	Kunne saken vært vinklet annerledes? (Ville dere f.eks. brukt en annen tittel?)						
Hvilken karakter vil dere gi til journalisten? Sett kryss (1 er dårligs, 6 er best): <table border="1"><tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr></table> Begrunnelse:	1	2	3	4	5	6	Vurdert av:
1	2	3	4	5	6		

Sjekk journalistikken!

Vedlegg 2 nynorsk

Tittel: _____

Journalist(ar): _____

Les artikkelen. Skriv kort kva han handlar om: _____

Kor har journalisten fått opplysningar i frå? Kven har han/no snakka med?	Kva for andre kjelder kunne /burde journalisten ha nytta? Kunne han/ho intervjuar andre?						
Har journalisten vore til stades der det skjer? JA _____ nei _____ Grunngi svaret:	Gir biletet god informasjon om saka? JA _____ nei _____ Kva anna kunne/burde det vore bilete av?						
Gir artikkelen dei svara du forventar? Ja _____ nei _____ Kva meir kunne det ha vore nyttig/interessant/morosamt å vite om?	Kunne saka vore vinkla annleis? (Ville de t.d. brukt ein annan tittel?)						
Kva karakter vil de gi til journalisten? Sett kryss (1 er dårlegast, 6 er best): <table border="1"><tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr></table> Grunngjeving:	1	2	3	4	5	6	Vurdert av:
1	2	3	4	5	6		

Modell for journalistisk arbeidsprosess

